

УДК 334.784: 330.342.3

Шиліпук О.Я.
студентка факультету менеджменту та маркетингу
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Лободзинська Т.П.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри теоретичної і прикладної економіки
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

КЛАСТЕР: ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто поняття «кластер», його ознаки та властивості, означено види кластерів. Проведено аналіз наявних підходів до визначення життєвого циклу кластеру, а також запропоновано узагальнений підхід до визначення стадій розвитку кластерів. Розглянуто особливості розвитку кластерів в Україні та причини недостатньо високого рівня кластерної політики. Згідно з визначеними причинами запропоновано шляхи вирішення проблеми щодо розвитку кластерів, такі як створення стимулів зростання кластерів державними та суспільними організаціями, забезпечення доступності інформації, удосконалення процесу розподілу влади та ресурсів.

Ключові слова: кластер, типи кластерів, ознаки кластеру, властивості кластеру, життєвий цикл кластеру, кластерна політика.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены понятие «кластер», его признаки и свойства, определены виды кластеров. Проведен анализ существующих подходов к определению жизненного цикла кластера, а также предложен обобщенный подход к определению стадий развития кластеров. Рассмотрены особенности развития кластеров в Украине и причины недостаточно высокого уровня кластерной политики. Согласно определенным причинам предложены пути решения проблемы по развитию кластеров, такие как создание стимулов роста кластеров государственными и общественными организациями, обеспечение доступности информации, совершенствование процесса распределения власти и ресурсов.

Ключевые слова: кластер, типы кластеров, признаки кластера, свойства кластера, жизненный цикл кластера, кластерная политика.

ANNOTATION

The article deals with the concept of a cluster, its features and properties, and indicates types of clusters. An analysis conducted of existing approaches to the determination of the life cycle of a cluster and proposed the generalized approach to determining the stages of development of clusters. We reviewed the development of clusters in Ukraine and the reasons for the insufficiently high level of cluster policy. According to the established reasons, we proposed the ways of solving the problem about the development of clusters: creation of incentives for cluster growth by state and public organizations, ensuring accessibility of information and improving the distribution of power and resources.

Key words: cluster, cluster types, cluster characteristics, cluster properties, cluster lifecycle, cluster policy.

Постановка проблеми. Для успішної інтеграції країни у світову економіку необхідно мати відповідний рівень конкурентоспроможності, що вимагає від України постійного вдосконалення економіки, існування активної інноваційної діяльності, створення сприятливого клімату для залучення інвестицій тощо.

Економіка регіонів країни диктує умови та принципи ведення господарської діяльності,

обумовлюючи цим створення таких економічних об'єднань, як кластери.

В умовах глобалізації постає питання підвищення національної конкурентоспроможності, а інструменти розвитку національної економіки не відповідають викликам зовнішнього середовища та не вирішують проблему низької конкурентоздатності України. Тому кластери, що вважаються двигунами економічного зростання і є ключовим компонентом регіонального розвитку, привертають увагу до свого дослідження для реалізації ефективної кластерної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В працях таких вчених, як М. Портер [1], М.П. Войнаренко [2], О.Б. Ватченко [3], розглянуто питання формування кластерів, досліджено теоретичні підходи до формування та функціонування кластерів.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Але відкритою темою для обговорення залишаються питання перспектив і стану кластерної політики в Україні, а також шляхів її реалізації, оскільки ця концепція довела свою ефективність в інших країнах та може стати основним джерелом конкурентних переваг для регіональної економіки України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз поняття «кластер», наявних підходів до визначення його життєвого циклу, а також особливостей розвитку кластерів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність економіки країни багато в чому залежить від розвитку її окремих регіонів. Для забезпечення взаємозв'язку між галузями, обміну інформацією та розвитку технологій найбільш потужним інструментом є кластерний підхід.

Першим дослідником кластеру був Альфред Маршал, а у 1998 році М. Портером кластери були виявлені як географічні концентрації пов'язаних між собою компаній, спеціалізованих постачальників, сервісних провайдерів, фірм, що працюють в однорідній галузі та відповідних інститутах, одночасно конкурують та співпрацюють між собою. Вони не обмежені місцевими адміністративними територіями та можуть існувати в безлічі торгових секторів одночасно [1].

Сьогодні кластер визначають як відкриту комплексну систему з ієрархічною, упорядкованою структурою, основу якої становить добровільне об'єднання фірм, взаємозалежних і водночас зберігаючих автономію і успішно конкуруючих між собою, що приводить до росту конкурентоспроможності не тільки учасників кластеру, але й регіону [3].

До ознак, що характеризують кластер, необхідно віднести такі:

- чітко виділяються межі регіону, де створений кластер;
- у всіх учасників кластеру є загальні загрози та можливості;
- темп приросту продукції кластеру вище середнього темпу приросту валового регіонального продукту;
- можна виділити кінцеву продуктову групу;
- між учасниками кластеру існує тісний інформаційний та маркетинговий зв'язок;
- конкурентоспроможність кластеру не поступається відповідним секторам економіки інших країн і регіонів;
- учасники кластеру мають загальні стандарти виробництва та управління.

Серед властивостей кластеру слід виділити такі.

1) Географічна концентрація учасників.

М. Портер [4] і М.П. Войнаренко [2] у своїх дослідженнях довели просторову близькість як одну з основ для виникнення кластера, завдяки якій полегшується доступ одного регіону до ресурсів іншого, стає швидким обмін інформацією та ресурсами, легшим ведення господарської діяльності.

2) Наявність взаємодії між учасниками.

Згідно з М. Портером, чинником для цієї властивості стає просторова близькість, а базисом для їх формування є два аспекти, такі як комунікація і співробітництво, спільно з такими умовами, як інформація та інтеграція [4]. Взаємодія між учасниками формує кластер як єдиний об'єкт, тобто підприємства об'єднуються в єдине ціле, підтримуючі суміжні галузі та інфраструктуру.

3) Наявність критичної маси учасників.

Ця властивість скоріше є властивістю стабільності кластеру, оскільки забезпечує стійкість кластеру до негативних впливів з боку зовнішнього середовища та до втрати частини учасників за умови, що залишок буде не меншим критичної маси. Критична маса залежить від типу кластеру, політики держави щодо кластерів та наявної банківської галузі.

Головним у структурі кластерів є поширення інновацій до створення цінностей. За ознакою інноваційності виділяють такі види кластерів:

- кластери, що побудовані на знаннях і характерні для підприємств, де спостерігається високий рівень розробок та досліджень; такі кластери створюються навколо наукових установ регіону;
- кластери, що залежать від постачальників, на діяльність яких впливає здатність взаємодіяти з розробниками інноваційних товарів і технологій; такі кластери найчастіше створюються у лісовому та сільському господарстві;

- кластери, що побудовані на інформації, діяльність яких залежить від здатності підприємств працювати зі складними системами перетворення інформації з метою надання спеціалізованих послуг своїм клієнтам; зазвичай такі кластери зустрічаються у фінансовій та туристичній галузях;

- кластери, які спеціалізуються на постачанні, що характерні для підприємств, які витрачають значну кількість коштів на дослідження, а також приділяють увагу продуктовим інноваціям та взаємозв'язкам зі споживачами; цей вид кластерів характерний для підприємств, які виробляють специфічні товари;

- кластери, що побудовані на створенні інноваційних технологій, які об'єднують підприємства, зацікавлені в інноваціях, займаються їх розробленням та впровадженням; такі кластери часто зустрічаються у машинобудуванні та приладобудуванні [5].

Життєвий цикл кластеру є інструментом його діагностики, що сприяє визначенню та усуненню проблем, а також вчасному проведенню стратегічних перетворень для подальшого розвитку системи [6].

Низка науковців, що у своїх дослідженнях розглядають життєвий цикл кластеру, визначає різні підходи до стадій його розвитку (табл. 1). Важливо зазначити, що позиції фахівців щодо кількості та характеристики етапів різняться суттєво, проте всі зазначають, що кластер проходить різні стадії свого розвитку. При цьому кожен наступний етап стає більш розвиненим, але до визначеного моменту – моменту розпаду чи перетворення кластеру [7].

Таблиця 1

Підходи до визначення життєвого циклу кластеру

Автор	Життєвий цикл кластера
Т. Бреннер	Вхід – зростання – вихід
М. Лоренцен	Виникнення – спад – зрушення
Ф. Белуссі, С. Седіта	Раннє дитинство – ріст – зрілість – стагнація/спад
А. Ван Клінк, П. Де Ланген	Розвиток – розширення – зрілість – перехідна стадія
Л. Кноп, С. Олько	Ідентифікація – ініціативність – інноваційний розвиток – зрілість – трансформація

Джерело: складено на основі [8; 9; 10; 11; 12]

В результаті аналізу та узагальнення різних підходів до визначення життєвого циклу кластеру пропонуємо виділити такі шість стадій розвитку кластерів.

1) Виникнення кластеру. Умовами формування є наукова база, сировинна база, потреби споживачів та організацій. Між учасниками кластеру починається налагодження взаємозв'язків, існує ймовірність розрізненості дій. Початок виходу на укріплення позицій на ринку.

2) Розвиток кластеру. Розвивається інфраструктура, напрацьовуються та встановлюються зв'язки з контрагентами. Внутрішні взаємозв'язки стають більш спеціалізованими.

Сприятливі умови бізнесу залучають компанії або входять до складу кластеру, або надавати підтримку компаніям, які вже в кластері. Але з підвищенням конкуренції ростуть і бар'єри входу. На цьому етапі компанії починають більше співпрацювати, ніж конкурувати, розуміючи, що це дасть змогу отримувати вигоди від економії на витратах [13].

3) Зростання привабливості кластеру. Стадія характеризується зростанням і локалізацією учасників, які знаходяться у складі кластеру, що приводить до зростання конкурентоспроможності. Починається об'єднання організацій в агломерації, що сприяє формуванню тісних зв'язків між організаціями. Починається розробка суспільних проектів між учасниками кластеру, а також створюється базис для подальшого їх розвитку. Спостерігаються також, і негативні явища, а саме недостатність спеціалізованих організацій, технологій, управлінського ресурсу.

4) Стадія стабільності. Розробка та реалізація масштабних проектів. Досягають максимуму інноваційні процеси, потік обміну знаннями та інформацією, ринок праці. Виконання у повному обсязі завдань, визначених метою створення кластеру. Після досягнення значного соціально-економічного ефекту спостерігається поступове зниження ефективності діяльності кластеру, втрачаються гнучкість та стимули до активності та нововведень, що наближує до стадії спаду.

5) Спад або зникнення кластеру. Процеси зниження виробництва, втрати конкурентоспроможності, зникнення довіри і, як наслідок, банкрутство.

У кластеру є 2 варіанти: зникнення або новий цикл розвитку. Причинами зникнення зазвичай стають процеси стагнації, зникнення високого рівня довіри між учасниками чи завершення масштабного проекту [14].

6) Стадія трансформації. Цей етап може бути ініційований як безпосередньо його учасниками, так і державними органами, науковим співтовариством тощо.

Кластери є двигунами економічного росту, тому їх застосування в Україні сприяє значному посиленню національного розвитку.

Перші спроби створення кластерів в Україні були зроблені ще в середині 1990-х років. Ректор Хмельницького національного університету Радомир Сілін очолив асоціацію «Поділля Перший» – ефективний приклад співпраці влади, бізнесу та інституцій громадськості з метою відродження економіки Подільського регіону. У 1998 році в Україні з'явився перший будівничий кластер, створення якого обумовлено тим, що на території кластеру існували поклади корисних копалин, які використовуються в будівництві. Також там існувала значна наукова та виробнича база. На створенні одного кластеру асоціація не зупинилась, тому з часом з'явилися супутні кластери, а саме харчовий, швейний та туристичний [15].

Впровадження перших кластерів в Україні було успішним проектом, а тому концепцію об'єднання інтеграційних зусиль через кластери підтримали й інші регіони України. Сьогодні в Україні функціонує близько 50 кластерів у різних галузях та регіонах країни [15].

Найбільш успішним прикладом реалізації кластерної політики в Україні вважається Львівський ІТ-Кластер, створений у 2013 році. До основних цілей його діяльності належать промоція міста Львова; підвищення якості життя; наука (дослідження, аналітика); розвиток бізнес-екосистеми; розвиток ІТ. Кластер об'єднує більше 9 000 спеціалістів у сфері інформаційних технологій та 60 компаній, 55% яких є іноземними. Кластер спрямовує свою діяльність на підвищення престижу міста та формування сприятливого інвестиційного середовища шляхом впровадження новітніх ІТ-розробок в бізнес-інфраструктурі. «Реалізація проектів, які допомагають розвивати ІТ-індустрію і підтримувати імідж Львова як міста зі сприятливими умовами для розвитку бізнесу, кар'єрного зростання та життя, – найважливіше завдання для команди ІТ-Кластеру» [16].

Для вимірювання конкурентоспроможності визначено п'ять груп показників: 1) людський капітал (знання та довгострокове бажання участі); 2) довіра (довіра між учасниками); 3) співпраця (платформа для комунікацій та спільна участь влади, дослідницьких установ і бізнесу); 4) політика 1 (сильний уряд); 5) політика 2 (політична стабільність та підтримка) [17]. Таким чином, характеризується ефективність впровадження кластерної політики: чим вище показник, тим ефективніше кластер. Але при цьому низький показник хоча б за одним з факторів призводить до значного зменшення ефективності всієї системи загалом.

За показниками Індексу глобальної конкурентоспроможності у 2017 році із 137 країн, що досліджувалися, Україна посіла такі місця:

- 1) людський капітал:
 - якість освіти – 56 місце;
 - обсяг підготовки персоналу – 88 місце;
 - частка загальної середньої освіти – 51 місце;
 - 2) довіра:
 - громадська довіра до політиків – 91 місце;
 - надійність служб поліції – 101 місце;
 - незалежність суддів – 29 місце;
 - незаконні платежі та хабарі – 106 місце;
 - 3) співпраця:
 - співпраця у відносинах між роботодавцем і працівником – 92 місце;
 - 4) політика (сильний уряд):
 - ефективність антимонопольної політики – 124 місце;
 - 5) політика (політична стабільність в країні):
 - здатність зберігати талант – 129 місце;
 - здатність залучати талант – 106 місце;
 - стан розробки кластерів – 108 місце [18].
- Отже, рейтинги України є низькими майже за усіма показниками, окрім категорії «людський капітал». На основі цього можна зазна-

чити, що однією з причин слабого поширення кластерної політики в Україні є помилка державного управління. Тому задля підтримки створення та функціонування нових кластерів, вирішення проблем, що перешкоджають формуванню та удосконаленню кластерної політики, запропоновано шляхи вирішення помилки державного управління у таких сферах.

1) Стимулювання. Для удосконалення системи стимулювання, що впливатиме як на людину, групу, організаційну структуру, так і на загальні результати діяльності, необхідні участь громадян у розробці державної кластерної політики, інтеграція до ЄС та залучення міжнародних організацій.

2) Доступність інформації. Відкритість та доступність інформації підвищують рівень довіри. Відсутність або недостатність інформації сприяє прийняттю неправильних рішень владою та унеможлиблює досягнення бажаних результатів, тому необхідно удосконалити та покращувати інструменти статистичних показників.

3) Розподілення влади та ресурсів. Це пов'язане з рішеннями, які приймають на основі сукупності прав та ресурсів. Проблема в Україні поступово почала вирішуватись з розпочатим впровадженням децентралізованого електронного управління замість централізованого характеру прийняття рішень та розподілу ресурсів.

Висновки. Отже, у статті розглянуто поняття кластеру, види кластерів, а також досліджено їх життєвий цикл, що дало змогу зрозуміти, на яких етапах розвитку кластеру необхідна підтримка з боку держави. Проаналізовано публікації закордонних експертів стосовно принципів формування та функціонування кластерів.

Кластерна політика є одним з найбільш ефективних інструментів на шляху до збільшення конкурентних переваг та модернізації економіки. Але накопичений світовий досвід формування кластерних структур сьогодні недостатньо використовується у вітчизняній практиці.

Визначено, що основною проблемою створення ефективних кластерних об'єднань в Україні є помилка в державному управлінні, яка полягає у відсутності розуміння ефективності кластерних взаємозв'язків для економіки, неповноті статистичної інформації, відсутності стимулювання. Зазначено, що недостатня увага уряду до проблем кластерного розвитку та відсутність чіткої стратегії економічного розвитку є стримуючими факторами розвитку кластерних відносин в Україні.

Доведено, що ефективність кластерної політики досягається за рахунок впорядкування ситуації у таких сферах: створення стимулів, забезпечення доступності інформації, розподілення влади та ресурсів.

Таким чином, в умовах існування конкуренції на світовому ринку та незадовільного рівня конкурентоспроможності України необхідним стає формування інноваційного потенціалу країни за рахунок створення інтеграційних об'єднань економічних систем, а саме кластерів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Портер М. Теорія конкурентоспроможності націй / М. Портер. – Вільна Преса, 1990.
2. Войнаренко М.П. Кластерні моделі об'єднання підприємств в Україні / М.П. Войнаренко // Економічне відродження Росії. – 2007. – № 2. – С. 75–86.
3. Ватченко О.Б. Поняття та сутність кластера у наукових дослідженнях / О.Б. Ватченко, О.О. Куншенко // Вісник ДДФА. Економічні науки. – 2012. – № 2(28). – С. 78–83.
4. Портер М. Міжнародна конкуренція. Конкурентні переваги країн / М. Портер. – М.: Міжнародні відносини, 1993. – 896 с.
5. Кузьмін О.В. Кластери як чинник інноваційного розвитку підприємств і територіальних утворень / О.В. Кузьмін, В.О. Жужуха // Економіка України. – 2010. – № 2(579). – С. 16–17.
6. Ватченко О.Б. Обґрунтування характеристик кластера / О.Б. Ватченко, О.О. Куншенко // Культура народів Причерномор'я. – 2014. – № 267. – С. 12–16.
7. Життєві цикли кластеру, спрямовані на розгляд дослідницької діяльності / [Р. Хасінк, Д. Форналь, М.-П. Менцель, Ф. Тотлінг] // Проект, представлений на 7-му Міжнародному семінарі з регіональної інноваційної політики. Спеціальна сесія на цикли життєвого циклу, 2012.
8. Бреннер Т. Місцеві промислові кластери: існування, виникнення та еволюція / Т. Бреннер. – Лондон; Нью-Йорк: Routledge, 2004.
9. Лоренцен М. Чому кластери змінюються? / М. Лоренцен // Європейські міські та регіональні дослідження. – 2005. – № 12. – С. 203–208.
10. Белуссі Ф. Життєвий цикл проти залежності декількох шляхів у промислових районах / Ф. Белуссі, С. Седіта // Європейське планування досліджень. – 2009. – Том 17. – № 4. – С. 505–528.
11. Ван Клінк А. Цикли в промислових кластерах: справа суднобудівної промисловості Північних Нідерландів / П. Ван Клінк, П. Де Ланген // Журнал економічної та соціальної географії. – 2001. – № 92. – С. 449–463.
12. Кноп Л. Модель процесу створення кластеру. Проінноваційні мережі для управління знаннями області / Л. Кноп, С. Олько; ред. Е. Бояр, Дж. Стахович. – Люблін: Видавництво політехніків Люблінської академії. – 2008. – С. 51–62.
13. Малакаускайте А. Зв'язок між рівнем кластеризації та конкурентоспроможністю сектору туризму / А. Малакаускайте, В. Навицька // Іннізірін Економіка-Інженерна економіка. – 2010.
14. Сторпер М. Інститути в економіці навчання / М. Сторпер // Доповідь, представлена на конференції ОЕСР з питань зайнятості та економічного зростання. – Копенгаген, 1994.
15. Дмитерко М.О. Регіональні кластери України: ефективність їх створення та перспективи розвитку / М.О. Дмитерко // Українська академія банківської справи Національного банку України. – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2013-sotsialno-ekonomicheskie-reformi/2_dmitrenko.htm.
16. Львівський ІТ-Кластер [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://itcluster.lviv.ua>.
17. Valdaliso J.M. Strategies for Shaping Territorial Competitiveness / J.M. Valdaliso. – USA: University of California, Berkeley, 2015. – 262 p.
18. The Global Competitiveness Report // World Economic Forum within the framework of the System Initiative on Shaping the Future of Economic Progress. – 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index-2017-2018/downloads>.

REFERENCES:

1. Porter M. (1990), *Teoriia konkurentospromozhnosti natsii* [Theory of the competitiveness of nations], Free Press.
2. Voynarenko M.P. (2007), *Klasterni modeli obiednannia pidpriemstv v Ukraini* [Cluster models of enterprise unification in Ukraine], *Economic Revival of Russia*, no. 2, pp. 75–86.
3. Vatchenko O.B. (2012), *Poniattia ta sutnist klastera u naukovykh doslidzhenniakh*, [The concept and essence of the cluster in scientific researches], *DDFA Bulletin Economic Sciences Scientific and Theoretical Journal of Dnipropetrovsk State Financial Academy*, no. 2(28), pp. 78–83.
4. Porter M. (1993), *Mizhnarodna konkurentsia: Konkurentni perevahy krain*, [International Competition: Competitive Advantages of the Countries], *International Relations, Russia, Moscow*, p. 896.
5. Kuzmin O.V., Zeugha V.O. (2010), *Klastery yak chynnyk innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv i terytorialnykh utvoren*, [Clusters as a factor in the innovation development of enterprises and territorial entities], *Economy of Ukraine*, no. 2(579), pp. 16–17.
6. Vatchenko O.B., Kunshenko O.O. (2014), *Obgruntuvannia kharakterystyk klastera*, [Justification of cluster characteristics], *Culture of the peoples of the Black Sea region*, The bibliographer: 11 titles., no. 267, pp. 12–16.
7. Khasink R., Foral D., Menzel M.P., Totling F. (2012), *Zhyttievi tsykly klasteru: spriamovani na rozghliad doslidnytskoi diialnosti*, [Life Cluster Cluster: Targeted Research Activities], Project presented at the 7th International Seminar on Regional Innovation Policy, special session on lifecycle cycles.
8. Brenner T. (2004), *Mistsevi promyslovi klasteri: isnuvannia, vynyknennia ta evoliutsii*, [Local industrial clusters: existence, origin and evolution], London and New York: Routledge.
9. Lorentzen M. (2005), *Chomu klasteri zminiuiutsia? [Why are clusters changing?]*, *European urban and regional research*, no. 12, pp. 203–208.
10. Beloussi F., Sedita C. (2009), *Zhyttievi tsykl proty zalezhnist dekilokh shliakhiv u promyslovykh raionakh*, [Life cycle versus the dependence of several ways in industrial areas], *European Planning Research*, Volume 17, no. 4, pp. 505–528.
11. Van Clink A., De Langen P. (2001), *Tsykly v promyslovykh klasterakh: sprava sudnobudivnoi promyslovosti Pivnichnoi Niderlandiv*, [Cycles in Industrial Cluster: The Case of the Shipbuilding Industry of Northern Netherlands], *Journal of Economic and Social Geography*, no. 92, pp. 449–463.
12. Knop L., Olko S. (2008), *Model protsesu stvorennia klasteru. Proinnovatsiini merezhi dlia upravlinnia znanniam oblasti*, [Model of cluster creation process. Innovation networks for knowledge management in the region], Lublin: Publishing House of Polytechnics of the Lublin Academy, pp. 51–62.
13. Malakauskayte A., Navitskaya V. (2010), *Zviazok mizh rivnem klasteryzatsii ta konkurentospromozhnistiu sektoru turizmu*, [Relationship between the level of clusterization and the competitiveness of the tourism sector], *Innizyrin Economics-Engineering Economics*.
14. Storper M. (1994), *Instytuty v ekonomitsi navchannia* [Institutes in the Learning Economy], Report presented at the OECD Employment and Economic Growth Conference, Copenhagen.
15. Dmyterko M.O. (2013), *“Regional clusters of Ukraine: the effectiveness of their creation and prospects of development”*, Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine, available at : http://www.confcontact.com/2013-sotsialno-ekonomicheskie-reformi/2_dmitrenko.htm (Accessed 06.12.2017).
16. Lviv IT Cluster, *“Lviv IT Cluster”*, available at : <https://itcluster.lviv.ua> (Accessed 06.12.2017).
17. Valdaliso J.M. (2015), *“Strategies for Shaping Territorial Competitiveness”*, USA, University of California, Berkeley, p. 262.
18. Official site of World Economic Forum (2017), *“The Global Competitiveness Report 2016–2017”* available at : <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index-2017-2018/downloads> (Accessed 06.12.2017).

Shylypuk O.Ya.

*Student of Faculty of Management and Marketing,
National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”*

Lobodzynska T.P.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Theoretical and Applied Economics,
National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”*

CLUSTER: LIFE CYCLE AND PECULIARITIES OF DEVELOPMENT IN UKRAINE

The article deals with the concept of a cluster, its features and properties, and indicates types of clusters. An analysis of existing approaches to the determination of the life cycle of a cluster is conducted and generalized approach to determining the stages of development of clusters is proposed. We reviewed the development of clusters in Ukraine and the reasons for the insufficiently high level of cluster policy. According to the established reasons, we proposed the ways of solving the problem about the development of clusters: the creation of incentives for the cluster growth by state and public organizations, ensuring accessibility of information, and improving the distribution of power and resources.

In order to successfully integrate the country into the world economy, it is necessary to have an appropriate level of competitiveness, which requires from Ukraine continuous improvement of the economy, the existence of active innovation, the creation of a favourable climate for attracting investments, etc.

The economy of regions of the country dictates conditions and principles of conducting economic activity, stipulating by this the creation of such economic unions as clusters.

In the context of globalization, the question is raised about increasing national competitiveness, and the tools of the national economy's development do not meet the challenges of the environment and do not solve the problem of low competitiveness of Ukraine. Therefore, clusters, which are considered as engines of economic growth and are a key component of regional development, draw attention to their research, to implement an effective cluster policy.

In conclusion, the concept of the cluster, types of clusters are considered in the article, and their life cycle is examined, which makes it possible to understand at what stages of the cluster development, the state should support them. The publications of foreign experts concerning principles of formation and functioning of clusters are analysed.

Cluster policy is one of the most effective tools for increasing competitive advantages and modernizing the economy. But the accumulated world experience in the formation of cluster structures today is not sufficiently used in Ukrainian practice.

It is determined that the main problem in creating effective cluster associations in Ukraine is an error in public administration, which consists in the lack of understanding of the efficiency of cluster relationships for the economy, the incompleteness of statistical information, and lack of incentives. The government's insufficient attention to the problems of cluster development and the lack of a clear strategy for the economic development will be the main deterrent to the development of cluster relations in Ukraine.

It is proved that the efficiency of cluster policy is achieved by organizing the situation in the spheres: the creation of incentives, provision of information accessibility, and distribution of power and resources.

Thus, in the conditions of competition in the world market and the unsatisfactory level of competitiveness of Ukraine, it becomes necessary to form the innovative potential of the country through the creation of integration associations of economic systems – clusters.